

РЕШЕНИЕ НА СЪДА

26 октомври 1999 година*

„Равно третиране на мъжете и жените – Отказ за наемане на една жена като готвачка в Royal Marines”

По делото C-273/97

с предмет преюдициално запитване, отправено до Съда на основание член 177 от Договора за ЕО (понастоящем член 234 ЕО) от Industrial Tribunal, Bury St Edmunds (Обединено кралство) в рамките на производство по дело пред този съд между

Angela Maria Sirdar

и

The Army Board, Secretary of State for Defence,

относно тълкуването на Договора за ЕО, по-специално член 224 от него (понастоящем член 297 ЕО), и на Директива 76/207/ЕИО на Съвета от 9 февруари 1976 г. относно прилагането на принципа на равното третиране на мъжете и жените по отношение на достъпа до заетост, професионалната квалификация и развитие, и условията на труд (ОВ L 39, стр. 40), по-специално член 2 от нея,

СЪДЪТ,

в състав: г-н G. C. Rodríguez Iglesias, председател, г-н J. C. Moitinho de Almeida, г-н D. A. O. Edward и г-н R. Schintgen, председатели на състави, г-н P. J. G. Картеун, г-н J.-P. Puissochet (докладчик), г-н G. Hirsch, г-н P. Jann и г-н H. Ragnemalm, съдии,

генерален адвокат: г-н A. La Pergola,

секретар: г-жа L. Hewlett, администратор,

като взе предвид писмените становища, представени:

- за г-жа Sirdar, от г-н P. Duffy, QC, и г-жа D. Rose, barrister, упълномощени от г-жа H. Slater, solicitor, The Equal Opportunities Commission,

- за правителството на Обединеното кралство, от г-н J. E. Collins, Assistant Treasury Solicitor, в качеството на представител, подпомаган от г-н R. Plender, QC, г-н S. Richards и г-н R. McManus, barristers,

* Език на производството: английски.

- за френското правителство, от г-жа К. Rispa-Bellanger, заместник директор по международно стопанско право и по право на Общността в дирекцията по правните въпроси на Министерството на външните работи и г-жа А. de Bourgoing, ръководител на мисия в същата дирекция, в качеството на представители,

- за португалското правителство, от г-н L. Fernandes, директор на правния отдел в генералната дирекция на Европейските общности в министерството на външните работи и г-н Â. Seiça Neves, член на същия отдел, в качеството на представители,

- за Комисията на Европейските общности, от г-н P. J. Kuijper и г-жа M. Wolfcarius, юридически съветници, в качеството на представители,

като взе предвид доклада за съдебното заседание,

след като изслуша устните становища на г-жа Sirdar, за която се явяват г-н P. Duffy и г-жа D. Rose, на правителството на Обединеното кралство, за което се явява г-н J. E. Collins, подпомаган от г-н R. Cranston, QC, и г-н R. Plender, на френското правителство, за което се явява г-жа А. de Bourgoing, и на Комисията, за която се явява г-н P. J. Kuijper, в съдебното заседание на 27 октомври 1998 г.,

след като изслуша заключението на генералния адвокат в съдебното заседание на 18 май 1999 г.,

постанови настоящото

Решение

1 С Определение от 28 април 1997 г., постъпило в Съда на 29 юли 1997 г., Industrial Tribunal (Трудов съд), Bury St Edmunds е отправил на основание член 177 от Договора за ЕО (понастоящем член 234 ЕО), шест преюдициални въпроса за тълкуването на цитирания договор, по-специално на член 224 от него, (понастоящем член 297 ЕО) и на Директива 76/207/ЕИО на Съвета от 9 февруари 1976 г. относно прилагането на принципа на равното третиране на мъжете и жените по отношение на достъпа до заетост, професионалната квалификация и развитие, и условията на труд (ОВ L 39, стр. 40, по-нататък „директивата“), по-специално на член 2 от нея

2. Тези въпроси са отправени в рамките на производство по дело на г-жа Sirdar срещу The Army Board и Secretary of State for Defence по повод на отказа да бъде наета заинтересуваната като готвачка в Royal Marines.

Правната рамка

3. Съгласно член 224 от Договора:

„Държавите-членки се консултират взаимно с цел да предприемат съвместно необходимите разпоредби за да се предотврати засягането на функционирането на 61997J0273 – ЦПР - финализиран

общия пазар от мерките, които някоя държава-членка може да бъде принудена да предприеме в случай на сериозни вътрешни смущения, засягащи поддържането на законността и реда, в случай на война, сериозно международно напрежение, което създава заплаха за война, или с цел да бъдат изпълнени задължения, които тя е поела за запазването на мира и международната сигурност.”

4. Член 2, параграфи 1 и 2 от директивата предвиждат:

„1. По смисъла на последващите разпоредби, принципът на равното третиране означава липсата на всякаква дискриминация, основана на пола, пряко или непряко, в частност чрез позоваване на брачното или до семейното положение.

2. Настоящата директива не накърнява правото на държавите-членки да изключат от приложното Ж поле професионалните дейности и, евентуално, обучението за тяхното извършване, за които полът представлява определящ фактор, поради тяхната същност или условията, при които се извършват.”

5. Съгласно член 9, параграф 2 от директивата „Държавите-членки правят периодично преглед на професионалните дейности, цитирани в член 2, параграф 2, за да се уверят дали е основателно запазването на посочените изключения, от гледна точка на социалното развитие. Те уведомяват Комисията за резултатите от това преразглеждане.”

Главното производство

6. В Обединеното кралство прилагането на принципа на равното третиране на мъжете и жените се регулира от разпоредбите на Sex Discrimination Act 1975 (Закон относно дискриминацията, основана на пол). Съгласно член 85, параграф 4 от този закон, ”Нито една разпоредба от настоящия закон не може да има за последица обявяването за незаконно на едно действие, извършено с цел осигуряване на бойната ефективност на военноморските или военновъздушни сили.”

7. От решението за препращане се установява, че политиката, която следват отговорните органи на Royal Marines (морски пехотинци) е да изключват жените от служба с мотива, че тяхното присъствие е несъвместимо с изискването за ”оперативна съвместимост”, тоест от необходимостта всеки моряк, каквато и да е специализацията му, да бъде способен да се бие в отряд командоси. Тази политика е била изложена в доклад с дата 10 юни 1994 г. озаглавен ”Новата политика по наемането на жените в армията – въздействие върху Royal Marines“. Точка 2, буква б) от този доклад, цитиран в точка 42 от решението за препращане, уточнява именно: „Формирани като армейски структури с малък числен състав, всички Royal Marines трябва да бъдат способни в момент на криза и на недостиг на военна сила, да служат във всеки момент на техния чин и ниво на компетентност в отряд командоси. ... Използването на жените в Royal Marines няма да позволи да се осигури тази ”оперативна съвместимост“.

8. Г-жа Sirdar е била, от 1983 г., част от персонала на британските сухопътни войски и служела от 1990 г. в качеството на готвачка в един полк от командоси на Кралската артилерия, когато била уведомена, през февруари 1994 г., че е уволнена

по икономически причини, считано от февруари 1995 г.. Това уволнение, извършено вследствие на процедура по проучване на разходите за отбрана, засегнало общо повече от 500 готвача.

9. През юли 1994 г., г-жа Sirdar получила предложение за прехвърляне в Royal Marines, които имали нужда от готвачи, с писмо, в което се уточнявало, че за да получи това прехвърляне, трябва да се яви пред едно бюро за първоначален подбор, след това да премине подготовката за командоси. Но когато отговорните органи на Royal Marines научили, че тя е жена и си дали сметка, че предложението е отправено към нея по погрешка, те уведомили заинтересуваната, че нейната кандидатура не е допустима, поради политиката на изключване на жените от този род войски.

10. След уволнението си, г-жа Sirdar сезирала Industrial Tribunal, Bury St Edmunds с мотив, че е жертва на дискриминация, основана на пол. Тази юрисдикция, като преценила, че разрешаването на спора изисква тълкуване на разпоредбите на Договора и на директивата, решила да отправи към Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Политическите решения, взети от една държава-членка в мирно време и/или в рамките на подготовката за война, в областта на достъпа до работа, на професионалното обучение, на условията на труд, или на развитието в рамките на нейните въоръжени сили, решения, взети с цел да гарантират бойната ефективност, извън приложното поле на Договора за ЕО и/или на производното от него законодателство ли са, по-специално, на Директива 76/207/ЕИО на Съвета?

2) Решенията, взети от една държава-членка в рамките на подготовката за война, както и в мирно време, когато се отнася за наемане, обучение или разгръщането на войници в рамките на групи от морски командоси от нейните въоръжени сили, групи, предназначени за близък, бой с вражеските сили в случай на война, излизат ли извън приложното поле на Договора за ЕО или на производното от него законодателство, когато такива решения са взети с цел да се осигури бойната ефективност на тези групи ?

3) Член 224 от Договора за ЕО, при правилно тълкуване, позволява ли на държавите-членки да изключат от приложното поле на Директива 76/207/ЕИО на Съвета дискриминация, основана на пол във връзка с достъпа до работа, професионалното обучение и условията на труд, включително условията, приложими при уволнението във въоръжените сили в мирно време и/или в хода на подготовката за война с цел да се гарантира бойната ефективност ?”

4) Политиката, възприета от една държава-членка, състояща се в изключване на всички жени в мирно време и/или в хода на подготовката за война, от служба като Marines, която е подчинена на правилото за „оперативна съвместимост”, може ли да се изключи от приложното поле на Директива 76/207/ЕИО, чрез прилагането на член 224? При положителен отговор, какви са ръководните насоки или критерии, които е добре да се прилагат, за да се прецени дали въпросната политика може валидно да бъде изключена от приложното поле на Директива 76/207/ЕИО на основание член 224 ?

5) Политиката, възприета от една държава-членка, която се изразява в изключване на всички жени в мирно време и/или при подготовка за война, от служба като Marines, подчинена на правилото за „оперативна съвместимост”, може ли да бъде оправдана на основание на член 2, параграф 2 от Директива 76/207/ЕИО на Съвета?

б) При положителен отговор, кой е критерият, който един национален съд трябва да прилага, когато преценява дали прилагането на една такава политика е оправдано или не ?”

По първия и втория преюдициални въпроси

11. С първите си два въпроса, препращащата юрисдикция пита, дали решенията взети от държавите-членки по въпросите на достъпа до работа, професионалното обучение и условията на труд във въоръжените сили, с цел гарантиране бойната ефективност, по-специално що се отнася до отрядите от командоси на флота, са извън приложното поле на правото на Общността.

12. Г-жа Sirdar предлага на Съда да даде отрицателен отговор. Според нея, никаква разпоредба на изключва изрично въоръжените сили от приложното поле на Договора и едно такова общо изключване не може да бъде логически изведено от специфичните изключения, предвидени по различни причини в Договора или в директивата.

13. Френското правителство, португалското правителство и правителството на Обединеното кралство твърдят, напротив, че решенията отнасящи се до организацията и управлението на въоръжените сили, по-специално тези, които се вземат за да гарантират бойната ефективност в хода на подготовката за война, не се включват в приложното поле на Договора. Тези правителства се основават именно на общи съображения, извлечени от предмета на Договора или на някои специфични разпоредби на Договора, като член 48, параграф 4 (понастоящем, след изменение член 39, параграф 4 ЕО) и член 224.

14. По отношение на Комисията, тя смята, че решенията, които се отнасят до организацията и управлението на въоръжените сили не са изключени от приложното поле на Договора, но могат да бъдат предмет на изключенията, предвидени в член 224 от него.

15. Държавите-членки трябва да приемат мерките, за да гарантират тяхната вътрешна и външна сигурност, да вземат решенията относно организацията на техните въоръжени сили. От това не следва, все пак, че такива решения трябва да излизат изцяло извън приложното поле на правото на Общността.

16. Наистина, както Съдът вече е установил, договорът предвижда изключения, приложими в случаи, които могат да застрашат обществената сигурност само в членове 36, 48, 56, 223 (понастоящем, след изменение членове 30 ЕО, 39 ЕО, 46 ЕО и 296 ЕО) и член 224, които се отнасят до ясно отграничени извънредни хипотези. От това не би могло да се направи изводът, че съществува една обща резерва, присъща на Договора, която изключва от приложното поле на правото на Общността всяка мярка, взета в името на обществената сигурност. Признание

съществуването на една такава резерва, извън специфичните разпоредби на Договора, ще създаде опасност от накърняване на задължителния характер и еднообразното прилагане на правото на Общността (вж., в този смисъл, Решение от 15 май 1986 г., 222/84, Johnston, Recueil, стр. 1651, точка 26).

17. Всъщност, понятието обществена сигурност, по смисъла на членовете от Договора визирани в предходната точка обхваща едновременно вътрешната сигурност на една държава- членка, както в разглеждания по основния спор случай в Решението Johnston, цитирано по-горе, и нейната външна сигурност (вж. в този смисъл Решения от 4 октомври 1991 г., C-367/89, Richardt и „Les Accessoires Scientifiques”, Recueil, стр. I-4621, точка 22, и от 17 октомври 1995 г., C-83/94, Leifer и други, Recueil, стр. I-3231, точка 26).

18. Между впрочем, някои от изключенията, предвидени от Договора, се отнасят само до правилата, свързани със свободното движение на стоки, на хора и на услуги, а не до социалните разпоредби на Договора, към които спада принципът на равното третиране на мъжете и жените, на който се позовава г-жа Sirdar. В съответствие с установената съдебна практика, този принцип има общ обхват и директивата се прилага по отношение на отношенията по наемането в публичния сектор (вж. Решения от 21 май 1985 г., 248/83, Комисията / Германия, Recueil, стр. 1459, точка 16, и от 2 октомври 1997 г., C-1/95, Gerster, Recueil, стр. I-5253, точка 18).

19. Следователно, не съществува никаква обща резерва относно прилагането на принципа на равното третиране на мъжете и жените по отношение на мерките по организацията на въоръжените сили, оправдани със защитата на обществената сигурност, с изключение на евентуалното прилагане на член 224 от Договора, който се отнася до една напълно извънредна обстановка и е предмет на третия и четвъртия въпроси (вж. Решението Johnston, цитирано по-горе, точка 27).

20. Трябва, при това положение, да се отговори на първия и на втория въпрос, че решенията, взети от държавите-членки по въпросите на достъпа до работа, професионално обучение и условията на труд във въоръжените сили с цел да се гарантира бойната ефективност, не са по начало, извън приложното поле на правото на Общността.

По петия и шестия преюдициален въпрос

21. С тези въпроси, които е добре да се разгледат преди третия и четвъртия въпрос, препращащата юрисдикция пита дали, и ако е така, при какви условия, изключването на жените от служба в бойни части като Royal Marines, може да бъде оправдано на основание на член 2, параграф 2 от директивата.

22. Г-жа Sirdar и Комисията, както и, субсидиарно, правителствата, които са представили становища, са на мнение, че трябва да бъдат преценени представените за едно такова изключване мотиви, като се вземат за сравнение критериите изложени от Съда в Решението Johnston, цитирано по-горе и като се гарантира, по-специално, спазването на принципа на пропорционалността. Правителството на Обединеното кралство смята обаче, че съдебният контрол в тази сфера трябва да бъде ограничен и трябва да се ограничи до въпроса дали националните органи са

могли с основание да смятат, че разглежданата политика е необходима и подходяща.

23. По силата на член 2, параграф 2 от директивата, държавите-членки имат възможността да изключват от приложното поле на въпросната директива, професионалните дейности, за които, поради тяхното естество или условията на тяхното упражняване, полът представлява едно определящо условие, като все пак не се забравя, че като изключение от признатото от директивата индивидуално право, тази разпоредба трябва да се тълкува точно (вж. Решението Johnston, цитирано по-горе, точка 36).

24. Така, Съдът е признал например, че полът може да представлява определящо условие за длъжности, като тези на надзирател и главен надзирател на затворите (Решение от 30 юни 1998 г., Комисията/Франция, 318/86, Recueil, стр. 3559, точки 11 - 18) или за някои дейности като полицейски дейности, упражнявани в ситуация на сериозни вътрешни размирици (Решение Johnston, цитирано по-горе, точка 37).

25. Една държава-членка може да запази за мъже или за жени, според случая, такива дейности както и професионални обучения, които водят до тях. В такъв случай, държавите-членки са длъжни, както следва от член 9, параграф 2 от директивата, да проверяват периодично тези дейности, за да преценят дали, с оглед на развитието на обществото, изключението от общия режим на директивата може още да бъде запазено (Решение Johnston, цитирано по-горе, точка 37).

26. Освен това, като определя обхвата на всяко изключение от едно индивидуално право, като равното третиране на мъжете и жените, трябва, както напомня Съдът, в точка 38 от Решението Johnston, цитирано по-горе, да се спазва принципа на пропорционалността, който спада към общите принципи на правото на Общността. Този принцип изисква изключенията да не излизат от рамките на това, което е подходящо и необходимо за да се постигне преследваната цел и изисква да се съчетават доколкото е възможно, принципът на равното третиране с изискванията на обществената сигурност, които са определящи за условията на упражняването на разглежданите дейности.

27. Все пак, националните органи имат, според обстоятелствата, известна възможност за преценка когато приемат мерките, които те смятат за необходими, за да се гарантира обществената сигурност на една държава-членка (вж. Решението Leifer и други., цитирано по-горе, точка 35).

28. Важно е, следователно, да се провери, дали при обстоятелствата по случая, мерките, взети от националните органи, при упражняване на правото на преценка, което им е признато, преследват наистина целта да гарантират обществената сигурност и дали те са подходящи и необходими, за да бъде достигната тази цел.

29. Така, както беше отбелязано в точка 7 от това решение, отказът да бъде наета ищцата в главното производство в качеството на готвачка в Royal Marines е мотивиран и с пълното изключване на жените от тази армейска структура, поради правилото, наречено „оперативна съвместимост“ въведено с цел да се гарантира бойната ефективност.

30. В тази насока, от преписката се установява, че според вече извършените от препрощащата юрисдикция констатации, организацията на Royal Marines се различава основно от тази на другите части на британските въоръжени сили, чието „острие” са те. Отнася се за малобройна по числен състав сила, чийто персонал има предназначение да действа на предна линия. Установено е, че в тази структура, готвачите действително са призвани да служат също и като командоси на предна линия, че всички членове на структурата са наети и тренирани с тази цел и че не съществува никакво изключение от това правило в момента на подбора.

31. При тези условия, като използват правото си на преценка, с което разполагат по отношение на възможността да запазят разглежданото изключване, с оглед на общественото развитие, компетентните органи са могли, без да пренебрегнат принципа на пропорционалността, да смятат, че специфичните условия на действие на шурмовите части, каквито са Royal Marines, и особено правилото за „оперативна съвместимост”, на което те са подчинени, оправдават изискването техният състав да остане изключително мъжки.

32. Поради това, на петия и на шестия въпрос трябва да се отговори, че изключването на жените от служба в специалните бойни части като Royal Marines може да бъде оправдано на основание на член 2, параграф 2 от директивата, поради естеството и условията на упражняване на разглежданите дейности.

По третия и четвъртия преюдициален въпрос

33. Като се има предвид отговорът, даден на петия и шестия въпрос, не е необходимо да се отговаря на третия и четвъртия въпрос.

По съдебните разноски

34. Разходите, направени от правителството на Обединеното кралство, от френското и португалското правителство, както и от Комисията, за представяне на становища пред Съда, не подлежат на възстановяване. С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред препрощащата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски,

по изложените съображения, Съдът, като се произнася по въпросите, поставени от Industrial Tribunal (Трудов съд), Bury St Edmunds с Определение от 28 април 1997 г., реши:

1) Решенията, взети от държавите-членки във връзка с достъпа до работа, професионалното обучение и условията на труд във въоръжените сили с цел да се гарантира бойната ефективност, не попадат изобщо извън приложното поле на правото на Общността.

2) Изключването на жените от служба в специалните бойни части като Royal Marines може да бъде оправдано на основание на член 2, параграф 2 от Директива 76/207/ЕИО на Съвета от 9 февруари 1976 г. относно прилагането на принципа на равното третиране на мъжете и

жените по отношение на достъпа до заетост, професионалната квалификация и развитие, и условията на труд, поради естеството и условията за упражняване на разглежданите дейности.

Подписи

Произнесено в открито съдебно заседание в Люксембург на 26 октомври 1999 година.

Подписи